

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 8 Sayı: 38 Volume: 8 Issue: 38
Haziran 2015 June 2015
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ESKİ RUSYA'DA BİR ÇEVİRMEN: MAKSİM GREK*
A TRANSLATOR IN ANCIENT RUSSIA: MAXIM GREK

Leyla ŞENER**

Öz

XVI. Yüzyıl Rusya'da Maksim Grek ve onun etrafında toplanan çevirmenlerin faaliyet dönemidir. Rus Ortodoks Kilisesinin aziz ilan ettiği dini yazar ve düşünür Maksim Grek, yaptığı çevirilerle ve çeviri hakkında ileri sürdüğü düşüncelerle Rus kültür tarihinde önemli isimlerden biri olmuştur.

Rusya'da Maksim Grek sadece çeviri çalışmalarıyla meşgul olmaz. Kaleme aldığı yazılarda farklı dini ve siyasi konularda fikrini de beyan eder. M.Grek'in tutumu, devletin dini ve siyasi bazı olaylar konusunda söylemleri Moskova âlimlerinin zamanla düşmanlığa dönüşen olumsuz tavırlarına sebep olmuştur. 1525 ve 1531 yıllarında toplanan Kilise Konseyi tarafından Maksim Grek, ayinde kullanılan kitaplara zarar vermekle suçlanır. Rusça dini kitapları değiştirerek onlara küfreden, ruhbanlığa karşı biri olarak ilan edilir.

Maksim Grek, hayatının sonuna kadar çeviri yapar, eski çeviriler üzerinde düzeltmeler yapıp yorumlar getirir. Bu faaliyetlerinin yanı sıra Maksim Grek çeviri hakkında görüşler ileri sürmüş, ayrıca bir çevirmenin özellikleri ve görevleri konusunda da düşündüklerini ifade etmiştir. Grek, bir çevirmenin çok iyi eğitim almış olması gerektiğinin altını çizer; sadece dili bilmesi yetmez, dilin bütün özelliklerini de bilmelidir. Maksim Grek'e göre grameri ve retorikçi bilen çevirmen asıl metni tahlil edebilmeli ve kelimesi kelimesine çeviri yöntemini uygularken gerektiğinde kelimeleri metnin bağlamını göz önünde tutarak seçebilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Eski Rusya, Maksim Grek, Çeviri, Çeviri Faaliyeti, Çevirmen.

Abstract

16th century is the time of activities of Maxim Grek and the other translator's around him. Religious writer and thinker Maxim Grek who was canonised by orthodox church became one of the most important personalities of Russian cultural history by way of his translations and his ideas about translation.

In Russia, Maxim Grek not only engaged in translation activities but also he expressed his opinions about various religious and political subjects via his writings. M. Grek's behaviour and his discourses about religious and political events in the government caused a bad attitude which in progress of a time would become hostility towards M. Grek by Muscovite savants. Maxim Grek was accused of damaging the books, used during the religious ceremony by the council rallied in 1525 and 1531. He was announced as a person damning religious books by changing them and a person against priesthood.

Maksim Grek dealt in translation itself, revised and commented the old translation till the end of his life. As well as this activities M. Grek put forward ideas about translations, furthermore he expressed his thoughts on specialities and duties of a translator. Grek underlined that a translator should be well educated, it is not enough to know the language a translator should also know all the properties of the language. According to M. Grek, translator who knows the grammar and rhetoric should have the ability of entreat the original text and while using the method of metaphor he should choose the words by regarding the sense of the text if necessary.

Keywords: Ancient Russia, Maxim Grek, Translation, Translation activities, Translators.

Giriş

Rusya'da çeviri faaliyetleri çok eskilere dayanır. IX. Yüzyılda Kiev Rusya'sında yazı kültürüyle birlikte çeviri faaliyetlerinin de temeli atılmıştır. Bu süreçte Hristiyan kilisesinin rolü önemlidir. Kilisenin

*"Bu çalışma Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonunca kabul edilen 1407E346 nolu proje kapsamında desteklenmiştir."

□□Yrd.Doç.Dr.,Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü.

çevrilen metinlerin konusunu, türünü ve tarzını belirlediği gibi, çeviri yöntemini belirlediğini de söyleyebiliriz.

Genel olarak Eski Rusçaya çeviri yapanlar dini görevlilerdir, bu da edebiyat ve çeviri faaliyetlerinin Hristiyan kilisesine bağlı olarak gelişmesinden kaynaklanan bir özelliktir. Keşişler, diyakozlar, piskoposlar kitap çevirir. Dolayısıyla XI. – XVII. Yüzyılları arası Eski Rusya’da en önemli çeviri merkezleri kilise ve manastırlardır.

Eski Rusçaya çeviriler başta anonimdir. Ancak XV. Yüzyıldan itibaren çevirmenlerin ismi yavaş yavaş belirtilmeye başlanmıştır. Bunların arasında Maksim Grek en dikkat çekici isimlerden biridir.

Maksim Grek Rusya tarihinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Ona bu yeri sağlayan en önemli sebeplerden biri yaptığı çevirilerdir. Bunun yanı sıra zor bir iş olarak tanımladığı çeviri hakkındaki görüşleri ve bir çevirmenin sahip olması gerektiği özellikler konusunda ifade ettiği düşünceleri de Eski Rusya’da çeviri faaliyetlerine yeni bir bakış getirmiştir.

Maksim Grek’in Hayatı

İlgili incelemelerde(Громов, 1983: 14)keşiş olana kadar Mihail Trivolisadını taşıdığı ve Yunan asıllı Trivolis ailesine mensup olduğu belirtilir. 1470 ile 1480 yılları arasında Arta şehrinde doğduğu tahmin edilmektedir. Yaklaşık 1480 yılında genç Trivolisgramer, felsefe ve retorik okuduğu Korfu adasına, ardından yaklaşık 1492 yılında ise İtalya’ya gider.

Mihail Trivolisİtalya’da Padua, Bologna, Ferrara, Milan gibi farklı kentlerde eğitimine devam eder, şiirler yazar. Floransa’dayken İtalyan hümanistleriyle bir araya gelmesi ve özellikle Savanorola’nın vaazları, üzerinde derin bir etki bırakır. Eğitimini tamamladıktan sonra 1502 yılında Floransa’daki St. Mark Dominik manastırında keşiş hayatını seçer.

1505 yılında Ortodoks dünyasının merkezi konumunda olan Athos’a gider.Maksim adını alan Mihail, on yıl boyunca Vatopedi manastırında yaşar. Yıllara sonra Korkunç İvan’ yazdığı bir ithafında Vatopedi Manastırında geçirdiği on yılın kendisini ruhsal ve fiziksel olarak huzura kavuşturduğunu, “*bedensel ve ruhsal vecde geldiğion yılı*”(Громов, 1983: 27)hatırlar.

Prens III. Vasiliy 1515 yılında Athos Manastırından bilgili bir çevirmen talebinde bulunur. Prens özellikle Savva adındaki çevirmenin gelmesini istemiştir ancak Savva’nın üyesi olduğu Vatopedi manastırının başrahibi, onun hasta ve yaşlı olduğunu belirterek kendi ifadesiyle “*her türlü kilise kitaplarını ve (...) Grekçe kitapları çevirebilen*”(Соловьев, 1965: 330) Maksim’i gönderir. Keşiş Maksim Grek’in de içinde bulunduğu Yunan heyeti uzun bir yolculuktan sonra 1516 (farklı kaynaklara göre 1518) yılında Moskova’ya gelir.

Heyet üyelerini Çudov manastırına yerleştirirler. Daha ilk günlerden itibaren Maksim Grek’in manastırdaki odası farklı dini, güncel ve siyasi konuların tartışıldığı bir mekân haline gelmiştir. Grek, Ryazan bölgesinin idarecilerinden Vasiliy Mihayloviç Tuçkov’ave keşiş Silvan’a Grekçe dersleri verir.

Grek’in çeviri faaliyetlerinde yardımcı olmak üzere deneyimli sefaret çevirmenleri olan Dmitriy Gerasimov ve Vlas görevlendirilir. Elyazmalarını kopya etmek işini ise Silvan dışında, Mihail Medovartsev, İsakSobaka gibi dönemin en önemli kâtipleri yürütür.

Grek’in çevirileri arasında Ortaçağ Avrupa’nın en önemli kitaplarından *Tefsirli Zebur* dikkat çeker. III. Vasiliybu çalışma için kendisine teşekkür edip cömert davranır ancak memleketine dönmesine izin vermez. Yeni çeviriler yapmak ve eskiden yapılan çevrilere düzeltmek üzere kalması için görevlendirir. Grek’in dini kitaplarda yaptığı düzeltmelere farklı yorumlar getirilir: Grekçe bilen eğitimli adamlar bunları övgüyle karşılarken, Kutsal kitap metinlerinin kelimesi kelimesine çevrilmesi gerektiğine inanalar ise bu düzeltmeleri onaylamaz, sert bir şekilde eleştirirler.

Rusya’da Maksim Grek sadece çeviri çalışmalarıyla meşgul olmaz, bir yandan da kaleme aldığı yazılarda farklı dini ve siyasi konularda fikrini beyan eder.

Bunların arasında özellikle manastırların arazi sahibi olmaması gerektiği konulu denemeler dikkat çeker: *Manevi bir Söylev (Словодушеполезнозеловнимающимему)*.

Grek ayrıca devlet ve iktidar hakkındaki görüşlerini de dile getirir: *Mümin Hükümdarlara Öğretici Sözler (Главыпоучительныначальствующимправоверно)* yazısında içinde yaşadığı Çarlık Rusyası’nın mülkiyetçi devlet yapısına karşı kınayıcı sözler sarf eder. Çarların, eğlenceye düşkün olup halkını umursamadıklarını belirtir, açgözlülüğe eğilimli oluşlarını eleştirir.

1525 yılında Konsey onu kiliseye ve hatta devlete ihanetle suçlar ve İosif-Volokolamsk Manastırı'na sürgüne gönderir. Orada geçirdiği altı yıl zorluk ve acı içinde geçer. Grek'in islah edilmesi gerektiğine inanan Mitropolit Daniyil bunun nasıl yapılacağını ayrıntılı bir şekilde kâğıda döker:

"Tam bir sessizlik içinde hücrede kapalı kalmalı... hiç kimse onunla konuşmamalı... yazı yazması, öğretmenlik yapması yasaklanmalı... yaptıkları için pişman olmalıdır." (Громов, 1983: 14)

1531 yılında ikinci kez toplanan Kilise Konseyi, Grek'i bu kez de ayinde kullanılan kitaplara zarar vermekle suçlanır. İki Konsey tarafından da Maksim'e prensi büyülemek, Türk Sultanı için casusluk yapmak, ruhban sınıfa iftira etmek, Rusça kutsal yazılar hakkında küçük düşürücü sözler etmek ve bu kitaplarda kiliseye karşı gelen mezheplerin lehine değişiklikler yapmakla suçlanır. Böylece Maksim Kilise tarafından reddedilir, hatta okuma yazma imkânı bile elinden alınır. Ancak Tver şehrindeki Otroç manastırına nakledildikten sonratekrar okuma yazma imkânı bulur.

Kırklı yılların sonunda, büyük ihtimalle 1551 yılında Maksim'i ziyaret eden Çar IV. İvan'ın müdahalesiyle yaklaşık 1547 -1548 yılları arasında Troitsa-Sergiev Manastırına nakledilmesine izin verilir. Maksim Grek 1555-1556 yılında orada ölür, mezarı Troitsa-Sergiyev Manastırındadır.

Maksim Grek'in Çeviri Faaliyetleri ve Çeviri Hakkında Görüşleri

Araştırmacılar, Rus çeviri tarihinde silinmez bir iz bırakan Maksim Grek'in çalışmalarını iki döneme ayırır: 1518 yılından 1531 yılına kadar süren birinci dönem, Kilise Konseyinin toplanması ve Maksim'in Tver'deki manastıra gönderilmesine kadar geçen yılları kapsar. 1531 yılından 1555 yılına kadar süren ikinci dönem ise Grek'in Otroç, ardından Troitsa-Sergiyev Manastırında geçirdiği yılları kapsar. (Семенец, Панасьев, 1991: 225 -230)

Birinci Dönemde Moskova Rusya'sına yeni gelen Maksim'in görevi Grekçe asıl metinlere dayanarak ayinde kullanılan bazı kitaplarda düzeltmeler yapmaktır. Grek, büyük perhiz dönemi boyunca ibadet amacıyla okunan *Triyodiyon* başlıklı dua kitabını gözden geçirir ve yeni çeviriler yapar (*Tefsirli Zebur*).

Maksim Grek'in Rusya'da yaptığı ilk çeviri *Tefsirli Zebur*'dur. Çeviriyi tamamlayınca III. Vasiliy'e yazdığı *İthaf*ında bir yıl beş ay üzerinde çalıştığını belirtmiştir. Buna göre çeviri 1519 yılında tamamlanmıştır. Ancak bazı araştırmacılar bu tarihin 1522 yılı olduğunu ileri sürmektedir. *Tefsirli Zebur*'un en eski elyazması kopyası XVI. Yüzyılın Yirminci Yılları tarihlidir ve günümüzde Moskova Devlet Kütüphanesinde muhafaza edilmektedir.

Maksim Grek ana dili Grekçe'nin dışında çok iyi Latince ve İtalyanca bilir. Moskova'ya gelene kadar Slav kültürüyle bir alakası olmamıştır, Kilise Slavcasını bilmez. Manastır idaresinin yine de onu çevirmen olarak göndermesinin nedeni Grekçe ile kıyasla Kilise Slavcasını henüz sistemi oturmamış, öğrenilmesi kolay bir dil olarak görmesi ve Maksim Grek'in ona "*kolayca ve hızla alışabileceğinden emin*" (Хухуни, Нелюбин, 2006: 187) olmasıdır.

Dile vakıf olana kadar çevirileri iki aşamalı olarak yapar Grek. İlk aşamada Grekçe'den Latinceye sözlü çeviri yapar, ardından yardımcıları Dmitriy Gerasimov ve Vlas, onun sözlerini Latince'den Kilise Slavcasına çevirirler. Grek ve yardımcıları bu şekilde Ioannes Chrysostomos'un *Yuhanna İncili*'nin tefsirlerinin çevirisini yapmıştır. Ayrıca Grekçe'den X. Yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Bizanslı yazar ve devlet adamı Symeon Metaphrastes'in azizlerin hayat hikâyelerini içeren derlemesinden ve X. Yüzyılın ikinci yarısında Bizans'ta oluşturulan Svida Ansiklopedisinden bazı bölümlerin çevirisini de bu yolla yapmıştır. Grek, ayrıca Ünlü Musevi tarihçi ve komutan Josephus Flavius'un bir eserini ve *İncil*'den *Maccabeesie Esther* kitaplarını da çevirir.

Bu önemli çevirmenin Latince'den çevirdiği tek eser İtalyan Hümanistlerden Enea Silvio Piccolomini'nin *Konstantinopolis'in Fethi* (*Взятие Константинополя Турками*) başlıklı eseridir.

Grek, 1552 yılında, ölümünden kısa bir süre önce Grekçe öğrettiği Troitsa-Sergieva Manastırı keşişi Nil Kurlyatev ile birlikte (bu kez tefsirsiz) *Zebur*'u çevirir. Maksim Grek, hayatının sonuna kadar dini ve dini olmayan kitap çevirileri yapar, eski çeviriler üzerinde düzeltmeler yapıp yorumlar getirir.

Rusya'daki ilk döneminde Maksim Grek Kilise Slavcasını dil olarak Grekçenin kusurlu bir modeli olarak kabul eder. Ona göre bu kusurlar Grekçe gramer örneklerine dayanarak giderilmelidir. Grek, Kilise Slavcasına yaptığı çevirilerde bütün leksik ve dilbilimsel özellikleriyle Grekçe metni olabildiğince tam "geçirmeye" gayret etmektedir. Böylece çevirilerde Grekçe gramer Kilise Slavcasının gramerinin yerini alır ve doğal olarak Kilise Slavcasına çevrilen metinlerde birçok hata göze çarpar.

İkinci Dönemde Maksim Grek'in dil ve çeviri alanındaki çalışmalarında değişiklikler göze çarpar. Maksim Grek dikkatini Grekçe öğretime ve ders metinleri oluşturmaya verir: 1552 yılında *Zebur*'u da bu amaçla –öğretim amacıyla– çevirir.

İlgili incelemelerde, bu dönemde artık Grek'in, Kilise Slavcasının Ortodoks Slav dünyasının kullandığı ortak dili olduğu özelliğinin farkına vardığı vurgulanır (Синицына, 1977: 67-71). Maksim Grek, Kilise Slavcasına çevrilen metinlerinde görülen hataların sadece Grekçe bilgisi eksikliğinden kaynaklanmadığını, edebi ve konuşma dili arasındaki ilişkilerin tam olarak tespit edilememesinden de kaynaklanabileceği sonucuna varır. Maksim Grek Kilise Slavcasını "Ruslaştırma" yoluna giderek, bu şekilde de arkaik yapılardan kurtularak kitabi dili konuşma diline yakınlaştırma gayretine girer.

Grek'in çalışmalarının Rusya'daki filoloji gelişimine de katkısı büyüktür. Özel ve birkaç cins isme yer verdiği *Alfabetik Olarak İsimlerin Yorumu* (Толкованиеименамнаполфавиту) sözlüğünü kaleme almıştır. Çoğunlukla Grekçe isimlere yer verdiği bu çalışmasında Latince ve İbranice isimler de vardır.

Çeviri faaliyetlerinin yanı sıra Maksim Grek çeviri hakkında görüşler ileri sürmüş, ayrıca bir çevirmenin özellikleri ve görevleri konusunda da düşündüklerini ifade etmiştir.

Grek, çeviri hakkındaki görüşlerini farklı kitaplarda dile getirmiştir. *Tefsirli Zebur* çevirisine yazdığı Büyük Prens Vasiliy İvanoviç'e lıthafında (Послании к великому князю Василию Ивановичу) ve *Ruşça Kitapların Düzeltilmesine Dair Sözler* (Словахотвещательныхобисправленииикнигрусских) metinlerinde yer alan görüşleri önemlidir.

Bunları kendi deneyimlerini aktarmak ve bunun yanı sıra kendisine yöneltilen kitaplarda tahrip yaptığı suçlamalarını çürütmek için kaleme almıştır.

M. Grek'intutumu, devletin dini ve siyasi bazı olaylar konusunda söylemleri Moskova âlimlerinin zamanla düşmanlığa dönüşen olumsuz tavırlarına sebep olmuştur. 1525 yılında Kilise Konseyi tarafından Maksim, Rusça dini kitapları değiştirerek onlara küfreden, ruhbanlığa karşı biri olarak ilan edilmiştir. Başka bir deyişle Slavca çevirilerin yetersizliği dine küfür olarak kabul edilmiş ve çevirilerde gerçekte kâtiplerin metin üzerinde çalıştığına yaptığı kaymaları ve Grek'in Slavcaı iyi bilmemesinden kaynaklanan sapmalar buna delil olarak gösterilmiştir.

Ona göre Grekçeden çeviri yapmak zordur, bu yüzden çevrilen metnin analizi dikkatle yapılmalıdır. Grek, bir çevirmenin çok iyi eğitim almış olması gerektiğinin altını çizer; sadece dili bilmesi yetmez, dilin bütün özelliklerini de bilmelidir.

Maksim Grek'e göre üstün bir kültürün dili olan Grekçe, gramer açısından da üstündür ve çeviri yaparken her şeyden evvel bu gramerin kuralları temel alınmalıdır.

Maksim Grek'in çevirmenlere koştığı ilk şart çeviri yapmak için gramere hâkim olmaktır. Maksim Grek, Grameri felsefeye giriş olarak kabul eder:

"Gramer... (...), ... felsefeye bir giriştir, bu yüzden kısıtlı zamanda, birkaç sözle öğrenilemez. Hayatın bütün heyecan ve üzüntülerinden uzaklaşıp, öğretmeninizden ayrılmamanız lazım... fazla yemek ve şarap içmekten uzak durmanız, uykunuzdan fedakarlık etmeniz lazım ." (Громов, 1983: 181)

Maksim Grek'in çeviri hakkındaki görüşleri öğrencilerinin görüşlerine de yansımıştır. Keşiş Silvan ve keşiş Nil Kurlyatev çevirilerinde sıkça öğretmenlerinin görüşlerine yer vermiş çeviri becerilerinden övgüyle söz etmiştir.

XVI. Yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Troitsa-Sergiyev Manastırı keşişlerinden Silvan, 1518-1525 yılları arası Maksim Grek ile birlikte çalışmıştır. Grekçe öğrenen Silvan 1524 yılında Grek'in kılavuzluğu ile Ioannes Chrysostomos'un *Matta İncili Üzerine Sohbetler*'ini çevirmiştir.

Yine Troitsa-Sergiyev Manastırı keşişlerinden Nil Kurlyatev, *Zebur*'a yazdığı *Önsöz*'de, Maksim Grek'le birlikte çalışırken Grekçe'yi nasıl öğrendiğini anlatır, ayrıca Grekçe, Latince ve Slavca bilen öğretmeninin yaptığı çeviriyi över.

Ünlü siyaset adamı ve yazar Prens Andrey Mihayloviç Kurbski (1528-1583) de Maksim Grek'i öğretmeni olarak görür. Belarus ve Ukrayna'da çeviri etkinliğini teşvik eden prens, aralarında Ioannes Chrysostomos, Iohannes Damascenus, Basileos, Gregorius ve Symeon Metaphrastes'in de bulunduğu din adamlarının eserlerinin çevirisi için büyük çaba sarf etmiştir. Bunlara yazdığı önsözlerde Kurbski, sıkça Maksim Grek'i kaynak göstermiştir.

Ioannes Chrysostomos'un eserlerinin çevirilerinden oluşturduğu *Yeni Margarit* (Новый Маргарит) derlemesine yazdığı önsözde çevirmen olmak için ne kadar gayret verdiğini şu sözlerle dile getirir:

"Memleketimden ayrıлып buraya geldiğimde, dilimize henüz çevirilmemiş kitapları çevirebilmek için büyük bir gayretle Latince öğrenmeye başladım. (...) Grameri, diyalektiği ve başka bilimleri öğrenmem bu yüzdendi. Az senemi almadı bunlarla uğraşmak, dermanım kalmadı." (Лихачев, Дмитриев, Алексеев, Поньрко, 2001: 683)

Görüldüğü gibi, Grek'in filoloji ve felsefe bilgisine verdiği önem öğrencilerinin görüşlerine de damgasını vurmuştur.

Eski Rus çevirmenlerinin çeviri hakkında görüşlerine yer verdiği *Eski Rusya'da Söz Sanatı* kitabında Çek araştırmacı Svetla Mathauzerova (1924-2006) Maksim Grek'in çeviri anlayışına geniş bir yer vermiştir.

Mathauzerova "gramatik çeviri teorisi" olarak tanımladığı Maksim Grek'in çeviri anlayışının dört temel özelliğinin altını çizmiştir: 1) gramer bilgisinin önemini; 2) dillerin gramer ve leksik yapılarının farklılığının göz önünde bulundurulması gerekliliği; 3) Kilise Slavcasının Rusça konuşma diline yaklaştırma çabası ve 4) çevrilen metni eleştirel bir bakışla değerlendirilmenin önemi.

XVII. Yüzyıl tarihli bir elyazmasında Silvan'ın, gramer bilgisinin önemini vurguladığı şu sözler yer almıştır:

"Aziz Maksim Grek'in öğrencisi olan Selivan'ın da dediği gibi cinsleri, sayıları, ismin hallerini, zamanları, farklı cinslerin ismin hallerine göre çekimlerini (...), gramer yapısını bilmeyen bir kimse kalemi eline almamalıdır." (Mathauzerova, 1976: 47)

Svetla Mathauzerova'ya göre Maksim Grek'in çeviri anlayışının ikincil özelliği çeviri yaparken, dillerin gramer ve leksik yapılarının farklılığını göz önünde bulundurma gerekliliğidir. Bu farklılıktan dolayı önce çevri yapacağımız dilin gramer yapısını "sonuna kadar" (Mathauzerova, 1976: 47) kavramak gerektiğini, ancak ondan sonra bir dilde mevcut gramer şeklinin diğer dilde eşdeğerini aramanın doğru olacağını altı çizilmiştir.

Svetla Mathauzerova'ya göre M. Grek'in çeviri anlayışının üçüncü önemli özelliği ulusalcı yönüdür.

"Kendi dilimizde yazmak", M. Grek ve öğrencilerinin çeviri ve çeviri düzeltmelerini yaparken esas aldıkları fikirdir (Mathauzerova, 1976: 48). Yabancı dilden çeviri yaparken, bunu kendi dilinin normlarını çiğneyerek değil de, bu normları bütünüyle koruyarak yapmaları gerektiği bilinciyle hareket etmeleri gerektiğine inanırlar.

Grek'in çeviri anlayışının dördüncü özelliği de çeviri metnine karşı eleştirel bir gözle yaklaşmaktır. 1552 yılında, *Zebur*'u ikinci kez çevirirken, bazı nüshalarda Grekçe ve Slavca çevirilerinin eleştirel bir karşılaştırmasını yapmıştır.

Bu çeviriler arasında 1519-1522 tarihli kendi çevirisi olan *Tefsirli Zebur* da mevcuttur. Bu karşılaştırmanın amacı, çeviriler arasındaki farkı ve özellikle de gramer bakımından farkı göstermektedir. Böylece M. Grek, çeviri metninin eleştirel bir bakışla incelemesi ve gerekiyorsa tekrar çevrilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Mathauzerova, 1976: 49-50).

Sonuç

Rusya'da çeviri hakkında günümüze kadar ulaşmış ilk görüşler Maksim Grek'e aittir. İçeriğini iyice anlayabilmek için çevrilecek yazının titizlikle incelenmesi gerektiğini vurgulayan Maksim Grek, bunun için çevirmenin sadece dil bilmekle kalmayıp, ciddi filolojive felsefe bilgisinede sahip olması gerektiğini savunmuştur.

Maksim Grek'e göre çok iyi bir eğitim alan, grameri retorığı bilen çevirmen asıl metni tahlil edebilmeli ve kelimesi kelimesine çeviri yöntemini uygularken gerektiğinde kelimeleri metnin bağlamını göz önünde tutarak seçebilmelidir.

KAYNAKÇA

ГРОМОВ, Михаил (1983). *Максим Грек*, Москва: Издательство «Мысль».

СОЛОВЬЕВ, Сергей (1960- 1965). *История России с древнейших времен: В 13 т.*, Москва: Академия наук СССР.

СЕМЕНЕ, ЦОлег; ПАНАСЬЕВ, Александр (1991). *История перевода*, К.: Лыбидь.

ХУХУНИ, Георгий; НЕЛЮБИН, Лев (2006). *Наука о переводе (история и теория с древнейших времен до наших дней)*, Москва: Флинта.

СИНИЦЫНА, Нина (1977). *Максим Грек в России*, Москва: Наука.

ЛИХАЧЕВ, Дмитрий; ДМИТРИЕВ, Лев; АЛЕКСЕЕВ, Анатолий; ПОНЬРКО, Наталья (2001). *Библиотека литературы Древней Руси*, СПб.: РАН.

МАТХАУЗЕРОВА, Светла (1976). *Древнерусская теория искусства слова*, Praha: Acta Universitatis Carolinae Philologica.